

PRUNCUCIGASA

Povestire.

Juriul e complet.

În fruntea lui stă președintele între doi membri, fața lui, ca de obicei, e serioasă; se pare că pe dînsa se citește dinnainte sentința.

De o parte grefierul nerăbdătorii își moaie din cînd în cînd condeiul în cerneală.

Sala geme de lume, căci astă-zî e procesul Anei, procesul unei pruncucigașe.

Ceata curioșilor de mult încă umpluse sala, acești oameni, setoși de noutăți, vin cu grămada la un proces scandalos sau tragic, tot cu acea ușurință cu care se string pe stradă în jurul vre unui saltimbanc, șarlatan, sau arap! . . . . .

Ei veniseră cu sîngele rece, ce-î caracterizază, să vadă lupta acestei nenorocite cu Justiția, cu rutina codului.

De multe ori necazurile semenului nostru ne produc plăcere! . . . .

Pe jîlțurile lor de piele, jurații, justiția poporului, așteaptă începerea procesului într'o dulce somnolență. Fericiți cei mai de la urmă! Nesupărați își pot răzămă fruntea de fotoliul înaintașilor și în această pozițiune pot să gîndească, să discute cu conștiința, cu alte cuvinte—pot dormi! . . . .

Într'o parte zărim fruntea de tătar, obrazul și nasul roș—al lui Niță băcalul din sf. Vinere, patriot, membru al clubului comercianților și de profesiune *comersant* — *național*, după însă-și vorba lui.

Niță adormise gîndindu-se la băiatul ce și-l lăsase în băcălie.

— Hoțul, hoțul! șoptea iel, înroșindu-se din ce în ce, hoțul . . . . . Și Niță băcalul din sf. Vinere scoase un oftat prelungit.

— Poporul suveran! . . . Comerțul și industria națională!

Măduva națiunei! Eată cum se insultă! . . .

— Ertare! Ertare! Adevărul înaintea de toate!..

Lîngă Niță, profesorul Ulpian Dogarini, cu fruntea lipită de jilțul cuconului Dumitraki, bivel spatariu în vremea lui Ioniță Sturza, ridicîndu-și sprincenele și contrăgîndu-și toate trăsăturile obrazului, își spunea pe de rost lecția.

Lîngă cuconul Dumitraki, marele proprietariu Salonic; căscă cît un taur.

— Vătavul, vătavul! . . . Șoptea iel, cuconului Ghițșor, vătavul și cu țeranii mă frig! . . .

— Așa, *c'cvane* dragă! S'a stricat lumea și pace; nu mai vezi slugi credincioase ca altă dată.

— Săracul Reglement! Bietul Chisseleff. . . . oftă conul Ghițșor.

— Libertățile, libertățile co'cane; demagogia, nu altă ceva . . . . . Și stimabilul D-I. Salonic întinzîndu-se pe fotoliu, scoase un căscat prelungit care, cu iuțala fulgerului, se comunică întregului juriu . . . .

— A!..... A!... A!. se auzea în toate părțile; singur numai Niță, băcalul tăcea; căci visă! . . .

Acești oameni ieraă să se pronunțe peste un ceas asupra uniea din cele mai grele și mai delicate chestiuni, asupra unei chestiuni din domeniul *Moralei*, *Psychologiei*, *Sociologiei*, științi pe cari, Niță băcalul din sf. Vineri, precum și cuconul Ghițșor, le numeau *eresuri* și le învinovăteau că strică mintea tinerimei; asupra unei chestiuni despre care chiar și femeea lui Niță, spusese, că popa Alexandru îi istorisise, nu mai știu după care sfînt, osînda pe care „*Necuratul*” [cruce de aur în casă] o dă ucigătoarelor de copii! . . .

Sermană Ană! Cine are să te judece! . . .

Ședința se deschide . . . .

Președintele sună clopoțelul; fie care își ȳea locul. Șoaptele tac și privirile se ațintesc spre ușa pe unde trebuia să vie acuzata.

Ușa se deschise și Ana întră.

Un lung murmur de admirație și de compătimire ȳeși din gura mulțimei. Președintele sună și reclămă liniștea încerețindu-și sprincenele: acest murmur îi spunea că, după dreptul sfânt al omului, Ana ȳeră nevinovată, și că ȳel, deprins veșnic să condamne, riscă de astă dată să scape din mână o victimă.

Ana e naltă, tînără, frumoasă; o brună cu ochii mari și cu sprincenele arcuite. Hainele îi erau în neorînduială și, cu părul despletit, galbănă și liniștită cum ȳeră, ne amintește pe Margareta din Faust, în oara rugăciunei! . . .

Doi jandarmi cu săbiele scoase o păzesc.

Comedia începù.

I se cetì cu glas răgușit actul de acuzatie. Începutul, premeditarea, săvîrșirea, circumstanțele și chipul descoperirii crimei. Se ascultară marturii, depunerile acuzatei, totul de la început până la sfîrșit; nimic nu se uită.

Naiții sau călăii! . . . Aice pare-că ȳeră cheia lucrului!

Rolul procurorului începù:

El vine, ca de ordinar, în numele societăței alarmate, ȳel vine să isbească capul de hydră al imoralității, el vine să puie zăgaze de aramă anarhiei, crimelor, care caut să pericliteze societatea; și ȳel, ȳel Dl. Procuror este pus s'o păzască, s'o apere, ȳel e Cerberul Sòcietăței! . . .

Bieata Societate! . . .

Se înțelege! . . . Pe spetele altora e ușor a face fraze resunătoare, tirade și invective dintr'o singură suflare.

În declometfria lui furie, nu se oprește dinnaintea

calomniei. Face biografia Anei, arătînd-o ca pe un monstru de corupțiune, ca pe o femeie desfrînată la dispoziția întregului oraș, ca pe o prostituată care nici nu mai ține minte, cînd a fost cinstită! . . .

Ierau adevarate cele ce spunea, asta nu-l interesă de feliu mai ales cînd îi dădea subiectul unui discurs cu foc bengal.

Sufletul Anei ardea de mînie, de indignare, de rușine; oameni cari nici nu o cunoscuse, nici nu-și dăduse osteneala de-a-î cercetă vieța o insultau, o calomniau pe nedrept.

I-ar fi sfașiat!

Și totuși o singură vorbă a acuzatei, ar fi atras toată furia autorității, care, se crede insultată, cînd i-se spune numai adevărul.

Ana ieră ca leul închis în cușcă; — ardea de indignare și trebuia să tacă;—să aștepte rîndul ei.

Avocații începură:

Combătura actul de acuzație, pe procuror, căci, ziceau: actul de acuzație e nul, de vreme ce se spune lucruri cari nu au existat; copilul, strigau avocații, nu a fost strangulat, dar înădușit! . .

Pare-că nu ieră tot una.

Își făceau datoria și nimic mai mult; nimeni nu-î plătise, ierau datorii s'o apere și o apărau.

Cum o apărau, e altă întrebare! Cine iera să le ceară samă?

Conștiința?

Hei! De mult ierau certăți cu dînsa; articoleleucid conștiința, rutina ucide principiul! . . .

Nimeni nu atinse chestiunea în fond, nimeni nu căutase dacă acea nenorocită ieră liberă, stăpîină pe voință în acele momente grozave, nimeni nu căutase pe adevăratul criminal, pe bărbatul care înșălînd-o, a devenit nu numai complice dar și întăiul vinovat! . . . Pe acela care a părăsit-o făcînd'o să devie victima nelegiuirei sale.

Dar pare-că lui Niță băcalul din sf. Vinere, pare-că nu-î spusese popa Alexandru cum chinuiește „Necuratul“ (cruce de aur în casă) pe acele ce-și omoară copiii?..

— Acuzată, mai ai ceva de spus?....

— Am, răspuse Ana, am și încă foarte multe de zis, nu pentru că voiū să scăp de dreptatea voastră, pedeapsa o voiū, v'o cer chiar, ea mă va scăpa de ochii lumii, de batjocora întâiului venit, dar voiū vorbi ca să răspund insultelor acelor oameni cari, fără a fi putut străbate în sufletul mieū, fără a fi fost marturi ai traiului ce am dus până acuma, îmi lipesc pe obraz masca rușinei, a corupției, a prostituției!..

M'ați numit desfrînată! Desfrînată; și pentru ce?

Mi-am agonisit cinstit viața.—Ieram profesoară și, avînd de hrănit o familie, prin sudoarea frunței mele îi agonisam cele trebuincioase! . . .

O vieață de muncă și ades de lipsă veți numi-o voi desfrînată?

Am iubit, și am iubit într'un veac, cînd iubirea e o poveste, cînd amorul nu-l găsim de cît în poezie și voi cari, poate nici odată nu ați sîmțit în inimile voastre dragostea, voi, cari ați luat drept iubire pasiunea brutală și dorințele nedemne, voi, mă numiți pe mine desfrînată, desfrînată, fiind că am iubit? . . . — Aveți dreptate.

Dacă ași fi făcut ca femeele, fetele, surorile voastre, dacă ași fi făcut ca mumele voastre, desigur astăzi eram cinstită; voi toți mi-ați admiră virtutea și cîntă grațiile!..

Dar cînd n'am ținut balanță în amor, cînd nu am cîntărit dragostea cu bani și cu onoruri, desfrînată sînt, desfrînată!—Aveți dreptate! . . .

Am iubit și am iubit într'atîta încît m'am încrezut în cuvintele acelu care, cu jurămint îmi promitea fericirea în căsătorie, m'am încrezut în acela pe care și astăzi îl iubesc! . . .

Și sînt desfrînată fiind că am jertfit totul iubitului mieū? . . . Sînt desfrînată fiind că am fost înșelată?..

Alături cu mine altă fată iubea, și iubea într'atîta în cît ca și mine a jertfit totul iubitului ei! . . .

Înainte înse de a fi mamă, fu soția aceluia ce cu drept putea numi pe copilul prietenei mele: „copilul mieu.“

Aceleași făgăduinți mie ca și iei! . . . Aceleași greșeli am făcut amîndouă și astăzi, o prăpastie ne desparte, prăpastia desfrîului!

Ea azi e femeie cinstită, voi o salutați cu respect, pe cînd pe mine, mă numiți prostituată, mă arătați cu degetul . . . .

Cine e vinovatul aice? . . .

Femeea desigur nu; de vreme ce voi numiți cinstite pe toate acele ce au făcut ca și mine! Vinovat e bărbatul, care înșală, vinovat e acela care, poate azi, își rîde de mine; nu femeea care suferă, pe lîngă durerile părăsirei și a speranțelor sale sfărmate și insultele mulțimei cu ale voastre!

— Dar mai înainte de toate să-i știți numele . . .

— Ah! strigă ieă cu un rîset selbatic, ah! priviți-l colò! priviți-l! iel este acel care m'a tîrît în glodul rușinei și al crimei! . . .

Și Ana măreață, în picioare cu ochii de flacări cu mîna întinsă spre un tînar din mulțime se părea ca o statuă antică de marmură.

Ușa se deschise cu grăbire și cineva ieși cu pași șovăitori.

Ieră înșelătoriul Anei . . . .

Să-i știți numele: Se numește Alexandru Albescu.

— Albescu? Albescu? făcù dintr'un singur glas mulțimea, Albescu! . . .

— Acuzată, strigă răstit președintele, sunînd clopoțelul, acuzată te aduc la ordine.—Mărgineștete în cercul apărării, tribunalului nu-i pasă de amorurile tale, nici de amanții tăi; legea nu-î pedepsește!

Seducătoriul ieră fiul preșidentului.

— Mă apăr respunse rece Ana, mă apăr și atîta

tot. Ați vorbit, vorbesc, ați spus neadevăruri și nu-mi dați voie să spun adevărul? . . .

Însărcinată nu mai puteam stă la părinții miei fără a le descoperi starea în care eram. Voiam mai bine moartea de cât niște scene așa de grele atât pentru mine cât și pentru iei! . . .

Am plecat ducînd cu mine fericirea părinților, viitoriul și onoarea mea.

Plecînd am scris lui Albescu, că, dacă nu mă mai iubește, dacă m'a uitat după ce m'a nenorocit, să nu-mi lese cel puțin în prada mizeriei și a rușinei familia, să spue părinților că am murit, dar să nu-i pedepsască pentru mine, iel, care fusese pricina ticăloșiei mele ca și a lor.

Mizerabilul ca în tot deauna a fost laș! Mizerabilul nu s'a gîndit de feliu la ai miei. Pe lîngă rușine și lipsa le-a fost partea! . . .

Am ajuns în București.

Ieră iearna. O odaie murdară din rîndul al treilea îmi servea de locuință. Ieram bolnavă de o septămîna și banii mi se sfîrșiseră. De trei zile ieram fără foc fără hrană, fără ca nimeni sa vie să mă ajute, fără ca nimeni să mă vază, fără ca nimeni să cerceteze de sînt vie, sau moartă! . . .

Săracului nimeni nu-î e prieten!

În această stare m'a găsit momentul fatal.

. . . . .
Peste un ceas în odaiea mea tăcută și rece ieram două ființi.

Copilul meu plîngea; credeam că-î e frig, rum-pînd din rochie, îl învălii.

Îi ieră foame; îl apropiiei de sîn; laptele înse îmi lipsea, căutai să țip, să chiem, glasul îmi amorțea pe buze—abea șopteam.

Căutai să mă scol, puterele mă părăsiseră!...

Ieram sîngură, sîngură cu disperarea!

Nimeni nu venea să mă ajute în această luptă grozavă; totul îmi lipsea și totul trebuia să fac pentru acela căruia eram mamă! . . .

Iel ieră copilul mieu! . . . Și ce era vinovat ca să sufere asprimile soartei? . . .

Atunci îmi veniră în minte toate jurămintele lui Albescu, făgăduințele lui, tot trecutul cu durerile și bucuriile lui.

Îmi veni în minte familia ce-o credeam în lipsă, neputința de-a o ajuta, rușinea ce-i pricinuiam, îmi veni în minte putința că ei mă blastămă, îmi veni în minte copilul ce-l țineam la sin, viitorul și soarta lui plină de păsurî!

Ce va ajunge, cum îl voi crește, cu ce să-l hrănesc în starea în care ieram? . . .

Lumea, cu nemiloasa-î ironie, îl va batjocori, va fi jucăria soartei, copiii de aceiași vrîsta, arătîndul cu degetul pe stradă, îi vor striga: „*bastardul*“

Și de ce să sufere el urmările păcatului mieu și a crimei tatului său . ? . . .

Păcatului mieu, repet, căci azi e un păcat amorul!.. A te'ncrede în el, e-o crimă. ? . .

Astă idee trecea neconținut ca un fulger prin crierii mieu.

Miștele mi se turburau.

Ieram în delir, ieram în friguri.

Îmi părea, ca văd pe muma mea moartă, moartă alătura cu părintele mieu, îmi părea că buzele lor vi-nete șoptesc un cuvînt: numele Anei urmat de vorba „*desfrîna ut*“.

Vedeam pe Albescu, bînd în sunetele muziceî, cu femeî pierdute, goale, ele mă arătau pe mine, pe Ana desfrînata—cărîea, striga Albescu bat, ieu i-am deschis cariera . . . .

Carieta crimeî, a rușinei, a mormîntului ! . .

Lumea întreagă era numai un singur ochiu, gura'î

pronunță numai un singur nume și acel nume era:
„Desfrînata“

Pe stradă îmi părea că văd pe frații miei rupți, flămânzi, cerșind de la trecători, că se opreau și asvir-
lind cu glod în sora lor îmi strigau: „Desfrînata“

Ieră prea mult! . . .

Tabloul se schimbă.

Îmi părea că văd pe copilul mieu, în prada tică-
loșiei, fugărit pe strade de-o turmă de copii, cari îi
strigau „bustardul“, „bustardul“.

Și iel, copilul mieu, ajungînd în dreptul mumei
sale, galbăn și plin de desgust îmi striga și el: „Des-
frînata“

Ieră în adevăr prea mult.

În ferbințala și delirul frigurilor, urmărită de visul
mieu, apucăi furioasă copilul; asvirîndu-l între perină
și părete—apăsăi.

Rideam! . . . .

Am pierdut apoi cunoștința; cînd m'am deșteptat,
poliția ieră lingă patul durerilor și crimei mele! . . .

Restul îl știți.

Acum pedepsiți-mă fiind-că ast-fel vă sînt legile,
pedepsiți-mă, dar nu mă insultați. Aduceți-vă aminte
că tot ca mine pot păți fiicele și surorile voastre, adu-
ceți-vă aminte că vinovatul e în altă parte, că crimina-
lul e călcătorul de jurămînt.

Mă veți întreba dacă mă căesc de omorul fiu-
lui meu?

Vă voi răspunde, că *nu*. Mai bine liniștea mor-
mîntului de cît sbuciumul vieței; mai bine mort de
mîna mea, de cît de aceia a unei societăți vitrige; vii-
torul ca și prezentul îi era plin de noură, din leagăn în-
că iera iel rușieua miea, ieu desonoarea lui . . .

Dar aduceți-vă, aduceți-vă încă odată aminte că, so-
cietatea, în loc să pedepsască pe înșelătoriu, îl învidi-
ează . . . Blăstăm decî asupra lui, blăstăm asupra so-
cietății, blăstăm asupra voastră care sînteți călăii iei! . . .

Obosită cazù pe bancă.

Clopoțelul sună din nou. Jurații se trezirà.

— Hoțule, Hoțule! strigă băcalul din Sf. Vinere, apucînd pe Ulpian Dogarini de piept, hoțule, te-am prins cu mîna în teighea? . . . .

— Afară! Afară, în genunchi, striga Dogarini roș la față.

Iată ce se întîmplase :

Preocupat de băeatul ce și-l lăsase în prăvălie băcalul visă că pusese un clopoțel în teighea și ast-fel îl așezase că dacă Nechita ar fi umblat, sunetul clopotului îl descoperea. . . . .

Clopoțelul președintelui îl făcuse să creadă că pusese mîna pe hoț.

Dogarini la rîndul lui visă că se sfădea cu un elev din clas, apucat de piept, crezuse că elevul atinse sacro-sanctitatea persoanei sale! . .

Glasul președintelui înfrînă risul publicului.

Se făcù rezumațul, se puse puntele de acuzare și ordinea în care trebuia jurații să se pronunțe : *da* sau *nu*.

Juriul, condus de grefierii, ntră in camera chibzuinței.

Primul jurat prezidează.

— Trebuie osîndită, strigă Niță băcalul acum deșteptat, și părintele Alexandru tot așa îmi spunea! .

Are reson onorabilul comerciante, strigă profesorul Dogarini, venit în fire, reson! tot așa zic și Pandectele, toate legile romane și grecești; spre ex. dacă vroiți vă pot cita pe marele scriitorii din Alexandria . . . .

— Da, da, intrerupse băcalul, Alexandria am cedit-o și ieū; așa-i are dreptate! . . .

Condamnată, osîndită! . . . .

— Și dritul roman și toate driturile evropienești ca și reglementul organic, osîndisc asemenea criminalicești fapte, trebuie pedepsită ca să slujască drept pilduire, striga fără a fi auzit, avocatul Lia, fost căminariu pe timpul Reglementului.

Osîndită- Condamnată, erà glasul justiției popo-
rului.

Clopoțelul se auzi din nou.

Jurații reîntraseră.

— *Da* respunsă primul jurat, acuzata e vinovată
de pruncucidere etc.

— *Nu*, nu se admite circumstanțe ușurătoare.

Ana reîntră.

Tăcerea de moarte ce domnea în sala îi spunea
sentința.

Munca silnică pe viață îi țeră pedeapsa ;

Societatea își făcuse dreptate justiți, adatoriea.

Societatea făcuse ca acel grădinariu, care tăind
crengțele uscate ale arborilor bolnavi, nu caută se stăr-
pească cauza.

Grădina se va usca, din pricina nechibsuinței
lui!...

Societatea a condamnat pe Ana, pentru un fapt, la
împlinirea caruia iea jucase rolul de al doilea.

Societatea ca și grădinariul a uitat cauzele reului.

Ana în loc să devie o membră folositoare societă-
ței, o mamă iubitoare și model pentru cele alte femei,
fu prefăcută în criminală, nefolositoare și desprețuită.

Cînd omenirea va deveni conștientă, cînd ea va fi
deslegat chestiunea culpabilității omului, cînd ea va fi
convinsă că crimele sînt fructele bolnave, a unui pom
bolnav, atunci va vedea cîte victime nevinovate au pi-
cat sub cuțitul călăului, cîte ființi au murit în intune-
ricul temniților, atunci mii de spectre descăpăținate o
vor întreba cu ce drept și în virtutea căreia legi natu-
rale le a lipsit de-o viață de care toți avem dreptul
să ne bucurăm!

ZOOLOGIA D-LUI B. NANIANU.

(sfârșit)

Afară de tipul Vertebratelor despre care am vorbit până aici Dl. Nanianu mai înșiră încă alte trei tipuri: *Anneloasele*, *Moluștele* și *Zoofitele*.

Nenorocire numai că acuma studiile anatomice, etc. au dovedit că din aceste trei tipuri trebuie să facem 6, așa că azi se recunosc 7 tipuri de animale în totul: **Vertebratele**, **Artropodarele**, **Moluștele**, **Echinodermele**, **Viermii**, și **Protozoariile**. Anume din Anneloase s'au luat de o parte: *Insectele*, *Crustaceele*, *Arachnidăle* și *Miriapodele* și s'au grupat sub numele de **Artropodare** sau animale cu picioarele articulate; Anneloasele celelalte s'au pus la un loc cu tunicierile și briozoarele de la Moluște și au format tipul **Viermilor**. Tipul **Moluștelor** cuprinde numai moluștele adevărate.—**Echinodermele** dintre zoofite au format un tip aparte; tot din zoofite s'a format și **Protozoariile**, iar cele ce au rămas din zoofite adică: Meduzele, hydrele, coraliierii, spongiile au format tipul **Celenteratelor**.

Așa stau lucrurile astăzi după ultimile rezultate ale cercetărilor științifice, de acestea înse Dl. Nanianu nu vrea să știe.

Dar va zice Dl. Nanianu, că aceste lucruri ierau prea nouă și că D-sa ne vroind a trece drept inovatoriu nu le-a primit, să lăsăm deci această discuție, care prea departe ne-ar duce și să căutăm și alte monstruoziități în Zoologia D-lui membru al societății fizico-matematece și încă *membru calaborator* (!)

La caracterele insectelor, Dl Nanianu crede că insectele cu ochi compuși văd lucrurile înmiite, așa o muscă în loc să vadă una singură, care se repede asupra ieii vede o bandă întreagă de muște năvălind din toate părțile!!—Păcat numai, că nu e adevărat!!

Dl. Nanianu împarte insectele în trei grupe mari:

insecte cu *patru aripi*, *însecte cu două* și insecte *fără aripi*, clasificare absurdă, care-l face să pună pe *păduchi* și pe *pureci* la un loc și să despartă *ploșnițele* și *păduchii* de *hemipterele* cu patru aripi.

Astăzi se grupează la un loc; *păduchii*, *ploșnițele* și o mulțime de insecte numite hemiptere. Apoi *ploșnița* a fost foarte dedemult pusă tot între hemiptere, numai Dl. Nănianu a dat-o între aptere.

Purecele e înrudit cu *dipterele*, cu muștele ordinare, țintariii etc. . . . .

După clasificarea adoptată, după matură (?) chibzuire de Dl. Nănianu ar trebui ca *Cloë diptera* (un ortopter) să se numere la un loc cu muștele și tot cu muștele ar fi trebuit pusă femeea lui *Hemerobius dipterus* (Nevropter).

Dl. Nănianu crede că numele latinesc *Carabus* trebuie tradus românește *Cărăbuș*!?!

La albine Dl. Nănianu, în armonie cu naturalistul de la cartea de citire a Dlor Creangă, Receanu, etc. ne spune că albinele fac ceara din *polenul* florilor!! Noi tieam, că ceara se produce când mîincă numai *ma-*
st erii zăhăroase.

La *Panglică* sau *cordea* (Taenia) nu ne spune nemică despre istoria, așa de ciudată a acestui parazit.— Mai mult încă spune chiar un neadevăr zicînd fraza următoare: „O altă specie, numită *C. Caellulosae*, trăiesce „in muschii porciloru (linți, trichine) de unde trecîndu „in corpulu omului si altoru animale carnivore, se „prefacu in panglice.“

Pag. 155 jos. De aici se vede că a auzit și Dl. Nănianu ceva despre istoria Teeniei, înse a crezut că din acele linți din cari se fac trichinii se fac și panglicele. Sublimă descoperire și de ajuns pentru a face nemuritoriu un om!!

Vedem apoi pe *C. Caenurus* descris ca o specie, ba chiar gen deosebit de taenii și cu toate acestea acuma se știe, că din acel *caenurus* care produce căpierea oilor se produce în intestinele cînilor un felu de

Tenie. ?!—Despre origina *gâlbezei* cum o numește D-sa aflăm numai, că se înmulțește foarte tare în maiul oilor cînd pasc prin locuri băltoase. Se înțelege, așa știu și țeranii!—Aice facem o observație generală, Dl. Nanianu nu dă nici o atenție descrierii animalelor și în locul acestea scheletele de clasificării ruginite umplu tot locul, tocmai din contra mi se pare a fi fost calea cea naturală.

Tot aceleași obscurități și neadevăruri în privința Trichinilor, Taeniilor și a formelor lor le găsim în zoologia Dlui Mihalescu profesor tot în Liceul din Craiova. În curînd vom vorbi și despre această carte și vom dovedi, că deși mai bună de cît a Dlui Nanianu, tot nu e nici în armonie cu știința, nici cu programul.—Un singur exemplu monstruos. *Coenurul* e pus în clasa **Elminților**, *Taenia* în a **Cestoizilor**.

Copilul într'o clasă și omul adult în alta.?! Ciudat lucru!

La Meduze nu aflăm nimic despre *minunata* generațiune alternantă, ce s'a constatat la dînsele.

Iată în scurt și rezumatul părereii noastre:

Nenumeratele greșeli de știință, ce-se întîlnesc mai pretutindinea, fac cel mai mare rău începătorilor, cari fiind convinși că cele scrise în carte sînt drepte, le introduc în minte fără nici o rezervă și prin aceasta îi falsifică, poate pentru totdeauna, dezvoltarea științifică!—Cărților didactice rău scrise, datorim de sigur în mare parte, lipsa gustului de a studia științele, neîncrederea în rezultatele căpătate prin iele și aproape complete necunoștința despre lume, a majorității *chiar dintre acei așa numiți culti!*—Dacă s'ar studia cum se cade în școală, niște noțiuni, cît de scurte dar complete despre lume, și s'ar face aceasta conform ultimelor descoperiri științifice, n'am avea de constatat relele rezultate despre cari vorbim — Fie care om, care va fi trecut prin școlile inferioare, ori la ce ramură s'ar deda mai pe urmă, ar rămănea cu cîte-va idei clare despre ceea ce'l încunjoară!

Dacă vom continuà a ne servi prin școli, de cărți de felul zoologiei D-lui Nanianu, vom avea totdeauna înnaitea ochilor, tristul spectacol al tinerilor inteligenți tâmpiți, prin învățarea unor lucruri neînțelese; vom vedea pregătindu-se o societate de oameni, cariî vor face toate cele din obicei, fără a'și da samă de cele ce fac!

Dacă până acuma nu s'a ocupat nime cu criticarea severă a cărților didactice, de felul acelei de care ne ocupăm, cred că aceasta provine numai din cauză că oamenii competenți, n'au avut ocazie să observe neauzitele greșeli ce se strecoară prin iele!—D-niî Profesori, cariî au întrodus o asemenea carte prin școli, cred că au întrodus-o mai mult numai pentru figurî și vor fi corectîndu-o în notițiî aparte dictate elevilor?—Cu toate că și această măsură ieste rea, aciî desgustă pe elevi, cariî de sigur că zic: *dacă în carte sînt greșeli, apoi noi cum să nu facem?*!—Poate unii o întroduc pentru a încurajă pe autori să facă tot asemenea necontenit se vedem? Și apoi a încurajă pe autori, stricînd mințiîle a sute de copii, asta cred că merge prea departe!—Facem toate presupunerile, numai ca să fim ușurați de bănuială, că am crede că și D-niî profesori împărtășesc ideile D-lui Nanianu!

G. G. Nădejde

M îneralogia cu noțiuni de **Geologie** de

B. Nanianu. Edițiunea a IV ameliorată. Bucuresci.

D-l Nanianu nu spune despre resturi de pești de cît din *devonian* *), pe cînd se știe de mult, că acești au apărut din *silurian*.

Nu spune, că *ichtyosaurii* s'au aflat de prin *Trias*,

*) Iată subdiviziunea formațiunilor :

Primitivă	$\left\{ \begin{array}{l} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array} \right.$, primară	$\left\{ \begin{array}{l} \text{cambrian} \\ \text{silurian} \\ \text{devonian} \\ \text{carbonifer} \\ \text{permian} \end{array} \right.$	$\left. \begin{array}{l} \text{---} \\ \text{---} \\ \text{---} \end{array} \right\}$, secundară	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Trias} \\ \text{Juras} \\ \text{Cretaceu} \end{array} \right.$, terțiară	$\left\{ \begin{array}{l} \text{eocen} \\ \text{miocen} \\ \text{pliocen} \end{array} \right.$

nici că păsările cele mai vechi s'au aflat în *Juras* la Solenhofen, nici că mamiferile se cunosc din Triasul superior etc.

Nu spune că omul a apărut în *miocen*, ci îl numără tocmai în quaternar, ne vroidnd să știe ceea ce **staritul** Bourgeois a descoperit în calcarul de **Beauce**. Se înțelege pentru că altfeliu n'ar fi putut numi pe om cea mai din urmă creatură de pe pământ, încoronarea creațiunei!!

Despre fazele de cultură prin cari a trecut omenirea primitivă, de vrîstele de *piatră*, de *bronz*, de *fier* nu amintește, cît de puțin D-l. Nanianu.

Despre timpul cînd au apărut monocotyledoanele și dicotyledoanele nu aflăm de la Dl. Nanianu, căci începe a vorbi de dînsele tocmai în terțiar!! Păcat, căci am fi dorit să vedem, dacă și Dl. Nanianu va scrie ca celebrul *V. Pompilian*, că monocotyledoanele sînt mai vechi de cît coniferele. — Elevii înse vor crede, că în terțiar s'au arătat.

IV. Despre timpurile primitive ale pămîntului. Aice spune Dl. Nanianu, cum și e adevărat, că pămîntul a fost întăiū găzos și fierbinte, dar apoi adauge fraza următoare, pe care o supunem aprecierii cetitorilor noștri: „In acésta stare [de incandescență] a stat mult timp, „până ce mai temperându-se, a permis să cadă assupră-i „ploi insocite de aceleași elemente, cari depunându-se „pre ellu prin pricipitațiune, în diverse epoce, 'i-au măritu volumulu, dîndu nascere la nisce straturi concentrice.“

Poate că voește să vorbească Dl. Nanianu de așezarea în pături a substanțelor cari compun partea centrală a globulu, dar trebuia să fie mai lămurit, căci altfeliu ar crede cinevá că e vorba de păturile ce constituie scoarța, mai ales că e vorba de plo, pe cari ni le închipuim de apă și nu de fier liquid, spre exemplu. Nenorocirea e înse, că Dl. Nanianu, crede că prin acele plo s'au format păturile terenurilor primitive. Iată și

fraza, care urmează după cea de sus și care dovedește afirmarea mea: „Aceste straturi solidificându-se, mai „târziu s'au alterat în mare parte prin erupțiuni vulcanice, și au datu naștere la diferite înălțări de pământu, cari s'au numitu *munti*, etc.

V. *Natura mineralogică a rocilor ce constituie depozitele din deosebite perioade.* Dl. Nanianu nu știe, că în același timp se depun pe pământ păături de natură mineralogică foarte deosebită. Așa de exemplu în o regiune se depune calcar, aiurea argilă, aiurea năsip, etc. Dl. Nanianu crede că de exemplu terenul *cretaceu* e numit ast-feliu „fiind că în elu domina *cret'a*. [pag 85 rîndul 5]. Cea ce e fals, căci dacă în unele regiuni terenul *cretaceu* cuprinde *cridă*, în altele de exemplu în *Carpații* noștri constă din *piatră de năsip* (*greziu*). Terenul *silurian* despre care spune D-sa, că constă din *greziu*, *calcar compact*, *ardesia*, în *Rusia nordică* constă din *argilă* moale și servește la făcut oale sau cărămizi. — *Natura mineralogică a rocilor unui teren*, are vre-o valoare numai pentru anumite regiuni, dar așa, cînd se descriu în general terenurile, n'are nici un înțeles și întunecă cu prejudiții mințea elevului. — La terenurile, primitive se exprimă categoric, Dl. Nanianu, că constă din *granit* și *porphy*, dar nu știe că aceste terenuri mai sînt numite și *schisturile cristaline*, tocmai din cauza predominărei schisturilor, *gneisului* etc...

Despre potopul biblic. E dovedit, că așa numitul potop biblic n'a existat; de la o inundațiune locală în valea *Eufratului* s'a născut povestea unui potop universal. Dar Dl. Nanianu afirmă elevilor sei, că potopul biblic a existat, că în adevăr apa va fi acoperit pământul cu 15 coți peste vîrfurile celor mai înalți munți, că animalele au fost închise într'o corabie de *Noe*, că peste un an de zile *maslinul* care se aflase neconținut sub apă ieră în stare încă să dea ramuri verzi, etc.

Acuma se știe că a existat o vreme îndelungată

cursuri de apă mult mai mari de cât cele de acuma, că apa provinea din topirea ghețarilor și că animalele și vegetalele n'au fost omorâte de vre un potop.—Dl. Naniuanu mai crede că *quaternar* și *diluvian* e tot una și uită că perioada quaternară se împarte în mai multe, și numai una din acelea se cheamă diluviană, dar nu din cauză, că se crede a fi produsă de diluviul biblic.

În rezumat din noțiunile de geologie ale D-lui Naniuanu, remîne elevul cu o mulțime de idei false și cu puține cunoștinți despre lucrurile ce ne interesează în istoria pămîntului. Nu înțeleg, de ce a alergat, D-l. Naniuanu la cărți așa de vechi pentru a le face în românește, de ce n'a cetit și lucruri mai nouă. Apoi de unde a scos teorii *sui generis* despre cauzele vulcanilor, cutremurelor de pămînt, etc... Cu asemenea cărți și asemenea profesori nu e de minune dacă scoalele merg rău. Noi ne facem datoria dînd alarma.

I. Nădejde.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PEȚITORIUL

Anecdotă populară.

Niște oameni vrînd odată fiul să-și gospodărească
Căutară vr'o trei staroști, ca să meargă, să-l pețască.
Ei plecară dar știindu-l că-i din fire mîncăcios
Și cam prost și cam cu totul, i-au dat sfat cuviincios:
Că atunci, la masă, numai are voce a mîncă
Cînd vre unul dintre dinșii pre picior îl va călcă.
Intr'un loc unde-ajunsese gazda masă le-a gătit
Și le-a dat *chiroște* calde ce'nnotău în unt topit.
Pețitoriul se gîndește de e bine a mîncă
Dară pe picior să-l calce mai stătea și așteptă.
Iată deci că îl și calcă mițele ce pe sub masă
Cam de obicei se primblă pe la țară'n ori-ce casă.
El crezînd că îl îndeamnă să mînințe, începî
A tiesi mereu în gură pîn'ce nu mai încapă,
Și tot cară, tot mînință; iară staroștii privesc
Ținînd mînele la gura și cu cotul se ghiontesc.
Pețitoriul tot mînință . . . . dar acum se satură

Și începă a da sub masă și în sin a mai băgă.
Tot călcându-l pe picioare, iel cără neincetat
Și cu-o mină și cu alta, pân'a fost și asudat...
Apoi suflă'n lumînare, pe'ntunerec s'apucă
Și cu unt cu tot, în cușmă, iuți chiroștele turnă...
Toți se mieară ce să fie, ce'ntîmplare-așa ciudată...
Aprind iarăși lumînarea și la iel cu toții cată.
Pețitoriul sta 'n picioare și cu mîneca ștergea
Untul care'n jos pe tîmple de sub cușmă se scurgea.

Deci de acolo cînd ieră au ieșit și au plecat
Incepură toți la dînsul și cam aspru l'au certat.
— Stați! Destul, le zise atunce, și cu cearta mai curmați
„Doar și ieu sînt om, la dracul.... mai gîndiți, mai judecați....
„Tot chiroște puse'n cușmă.... îmi strigați neconținut
„Nu vă pare de mierare cum în minte mi-a venit?....
„Am văzut că chip nu iese și nu pot să le gătesc
„Și de-aceea trebuiră ș'retlicuri să'nvîrtesc.....
„Încă ieu am învîrtit'o, dar pe voi v'ași fi văzut
„Că în locul mîeu nemica chiar nemic n'ați fi făcut....
— Ei! destul acuma, lasă nu ne mai înnebuni
„Dar ascultă, măi băete, și s'o știți cit fi trăi
„Totdeauna ieați de samă ce încep și ce sfîrșești
„Mai deștept, te fă la minte, căci holteiă îmbătrînești
„Umblă 'ncet, cu socoteală și minîncă delicat
„Căci ca mîne vine postul și rămii ne însurat.
„Nu fii hlupav la mîncare, căci e lucru rușinos,
„Nu cu pumni, ci cu două degete să iei frumos...
— Ia așa, pricep acuma. Să-mi fi spus de mai de de mult
„Nu să-mi tot strigați pe urmă că sînt prost și nu v'ascult.

Tot vorbind iei ajung iară la alt om, ce-avea o fată,
Unde iarăși de mîncare li se pregăti îndată.
Niște borș de pește proaspăt cu orez, li s'a adus.
Pețitoriul se așază să minînce cum i-au spus:
De la fie-care mină cite-un deget a întins
Le vîri în borș cu totul, s'apucă orez de prins...
Staroștii atunci la dînsul iar încep să se sluțască.
Lui nu-i pasă, nici gîndește, nici voește să-i privească.
Iel e vesel, făr de grijă, stă și-și cată de mîncat
Căci minîncă chiar cu două degete cum l'a'nvățat...
— Vedeți zise pețitorul, tocmai cum mi-ați zis să fac
„Am făcut numai în voe să vă întru, să vă plac . . . .
— Ai făcut . . .

—Dar cum?! . . .

—Ian lasă . . . Tot nu faci cum te 'nvățăm . . .

„Nu știi nici cum se mîncă »N'ai văzut cum noi mîncăm?..
„N'ai putut să ieși în mînă lingură căci am văzut
„Că pe masă țerau linguri de ajuns și de'ntrecut . . .
„Ieși cu lingura pe'ncetul și mîncă pînă la hrănești,
„Iară nu prin borș cu mîna să te-apuși să răscolești.
Bine! zise pețitorul;

Dar aiurea sa'ntimplat

Ca salată de masline să mîncea li s'a dat.

Iel luă cu bucurie lingura și-o încăcă,

De masline și la gură fără grijă tot cără.

—Nu mă înțelegi odată? Tu mă faci să nebulesc,

„Zise-un staroste cu ciudă, cît se te mai dăscălesc? . . .

„Trebuia cu furculița să mîncă ca ori și cine,

„Căci cu lingura pe nimeni n'am văzut mîncînd masline.

—Da.

—Da!!!

—Da, cu furculița bine zici că să mîncă,

—Las că știu . . . zeu! Cum uitasem! N'am pățit de-acestea încă.

Astfeliiu zise pețitorul și cuvîntu-și ținu minte.

Ajunghind la altă casă, cum mergeau tot înainte,

Incepură iarăși vorba, a mai rîde, a mai spune . . .

Șed la masă și pe urmă li s'aduc niște alune.

Fie-care 'ncep cu mîna, a lua și a strică,

Iară iel cu furculița în alune înțepă.

Starostiil scîrbiți cu toții s'au pus iar să-l sfătuiască,

Mai 'naintă, ce se facă, nu cum-va s'o mai pățască.

—Ian ascultă măi băețe și'nțelegi ce-ți spun odată,

„Tu puteai să faci aice bună treabă, minunată . . .

„Tu puteai să rîzi cu fata, să te joci, să mai glumești,

„De luai alune'n mînă și ziceai: „ian să gicești,

„Cite sunt aici în mînă, iar de nu, zeu, te pălese . . .

„Apoi fă-te a zice 'n glumă că ești om împărătesc .

„Fii mai dirz și mai șagalnic cum e astăzi lumea nouă.

„Strică'n dinți vr'o trei alune, mai aruncă'n lea vr'o doue . . .

—Ha! ha! ha! Zeu lasă, lasă căci chiar tot am priceput,

„Nu-i nemica, am cînd face vremea încă n'a trecut . . .

Intr'un loc unde mai merse, lapte acru li s'a dat.

Pețitoriul cum îl vede, iuți o mînă a luat,

Și aleargă după fată și în față-i să oprește,

Și răstindu-se la dînsa zice : acuma hai, gîcește,
»Cîte sînt aici în mîină, ori de nu chiar te pălesc.
»Haide iuți nu sta la gînduri; că sînt om împărătesc . . .
Fata se uită la dînsul vrînd să știe ce voește.
Iară iel cu lapte acru drept în frunte o lovește.
Apoi puse mîna 'n gură cum ieră pe mîină uns,
Și la staroste să uită sfatu-î 'mplinind de-ajuns.

Dar cu vorba și cu masa ieată că a înserat,
Și cu toții ca să doarmă tot la acel om au stat.
—Cată scoală dimineața pețitorului i-au zis,
»Și te spală și te'nchină precum e la carte scris.
—Bine! Ii răspunse dînsul.

Dimineața s'a sculat,
Și câtă ca să găscă niște apă de spălat.
Dară omul cu casa, iera om cu meserie,
Pinea ca să și-o ciștige, iel luca ciubotărie.
Pețitoriul cătînd apă, iată că s'a nimerit,
Intr'un vas ca să găscă calacan de înegrit.
Deci cu calacan în pripă, iel pe față s'a spălat.
Și la staroști apoi merse ca să-l vadă că-î sculat.
Ei văzîndu-l uos pe față, și ca naiba feștelit.
L'au lăsat fără să-î zică nici o vorbă și-au pornit.
Iară toți acei de casă feștelit, cînd îl văzură,
Îl incunjurau cu spaimă și drept dracu îl crezură.
Pețitoriul cam pe gînduri se întoarnă, se'nvirtește,
Mai întrebă . . . dar cu dînsul acum nime nu vorbește.
Apoi minios pe staroști a plecat și iel din casă,
Dar își zice :

—Cum rămîne cine'mî caută mireasă ?
»Vra să zică Dumneavoastră chiar în ciudă-mî, înadins,
»Mă lasați pe drumuri singur tocmai cînd is mai aprins ?
»Bine ! Faceți cum vă place ! Nu vă temeți, n'am să mor.
»Parcă fără de mireasă n'am să pot să mă însor !

Th. D. Speranță.

Maternologia (*Educațiune și Igienă*) de
Dr. Drăgescu. 1881. (Constanța.)
(*urmare.*)

Vorbînd despre prima educațiune a copiilor, D. Drăgescu a-
rată foarte clar cît e de necesar, ca aceasta să se facă de însuși

mama, care mai bine de cît ori cine, poate conduce primii pași ai copilului pe calea adevărată ca una ce-l iubește și-l vroește mai mult bine de cît ori cine; cît despre educația actuală iată ce zice comparînd-o cu cea de la Romani: „La noi sclava Greacă în unele familii s'a înlocuit prin guvernante franceze, germene sau engleze, ear în general copii sunt lăsați pe mâinile servitorilor.“

„Educațiunea modernă desvoltă în inimele copiilor egoismul cel mai degradătoriu, disprețiul cel mai aristocratic pentru tot ce „nu suntem noi. Trebuie să iubim omenirea, să transmitem și copiilor noștri această iubire, dar să nu uităm patria, să nu devenim cosmopoliți. Educațiunea înaintea de toate să fie națională.“ Aice teu cred că e greșită idea, noi nu avem a ne plînge de cosmopoliți, ci de egoiști și de individualiști. Se poate bine iubi națiunea sa fără a urî pe celelalte nații; de sigur, că e un om de inimă și de caracter, acela care vroește binele omenirii întregi și cu atîta mai mult va lucra pentru fericirea poporului din care face parte, în sinul căruia a trăit și din munca căruia a crescut și s'a educat.

„Educațiunea înaintea de toate, să fie națională“ Are dreptate autoriul de a apăsă așa de mult asupra acestei chestiuni în un timp ca acesta, cînd mamele, cred că e nobil ca copii să nu știe, dacă se poate, de cît franțuzește și ori ce altă limbă, numai românește să nu fie, ci tot streină; dar să nu ne temem, pe țeran nu se silește nime al franțuzi și iel a fost și va rămănea tot romîn. Dar trebuie, să ne ferim bine de a nu face din copii niște șoviniști de prima ordine, să nu-i facem să creadă și să strige pe toate tonurile că Romănia e cea mai frumoasă, cea mai bogată și mai fericită dintre toate, că Romăniți sînt urmași ai lui Traian și ca atari mai voinici de cît ori ce popor; că un romîn poate învinge o sută de turci, etc. etc. Aceasta însemnează a falsifica mîntea unor copii. Că aceasta este o boală universală nu se poate tăgădui, așa francezul crede, că e mai brav de cît ori ce alt neam, germanul asemenea, rusul, turcul, toți în fine se cred mai voinici și mai înțeligenți; așa dar pe cine să crezi?

Di. Dr. găsește de rea conduita unor mame, cari-s prea indulgente pentru greșelele copiilor d. e. „Pentru mame este petrecere „a vedea un copil cum frînge gâtul unui puiț sau cum bate și „tortură un căne, o pisică. Sunt părinți destul de proști, cari des- „copăr un suflet viteaz în copilul lor, cînd înjură pe un țeran, „pe un servitor ce nu se apără; și considera ca gentileță, cînd „înșală pe camaradul seü. Aceste însă sunt adevătele semînți ale „cruzimei, tirăniei, și trădărei“.

Autoriul dice se ne creștem copii în credința părinților noștri, fiind că fără ceriți, fără D-zeu fără o lege, care să pre-

scrie datoria și virtutea vieată e sumbră . . . . Aice de sigur nu voiū întră în discuțiuni metafizice, dar e greșită ideea de a pune în capul unui copil niște lucruri pe care chiar cei batrîni nu le înțeleg, a-i face să creadă lucruri spuse pe cuvînt, și a'î încercă memoria de basme, pe cari mai târziu le va vedea singur că-s neadevăruri, și că sau cel ci le-a spus a fost ignorant sau șarlatan. In loc ca pe copii de 8 sau 6 ani să-î învățăm toate poveștile evreești, mai bine ar fi să învățăm a cunoaște natura, a le exercită înțeleğința cu lucruri folositoare, iar nu cu nimicuri, după cum zice și D-lui mai la vale, că nu trebuie de spăriet copiilor cu draci, strigoii, etc, etc. Copilul trebuie să se deprindă a face bine nu de frică, ci pentru binele în sine.

Dar zice D-lui. „Cînd durerea biciuește creatura umană, „dacă nu va fi susținut de credință cum va eși biruitoriu“. Aice tocmai e greșala, și de aceea vedem de multe ori oameni cari ar trebui să-și cete dreptate, mulțămindu-se a zice „îi va plăti D-zeu,„ Ieu mă voiū mulțami a afirmă numai, că dacă ar fi posibil a se scoate din capul omenirei ideea fatală de un D-zeu, omenirea ar progresa mai răpede cătră idealul fericirei.

Vorbînd despre cultură iată ce zice : „Am constatat cu durere că între tôte popoarele Europei cari au pretențiune de cultura noi suntem acei cari iubim mai puțin cetirea, iar acei ce cîtesc în general devorează cărțile inutile care aprind imaginațiunea și corup inima. Suntem un popor liber și suveran, dar am uitat că libertatea și suveranitatea au trebuință de instrucțiune.

„La noi în general cărțile sunt considerate ca un lux și banii cheltuiți cu ele sunt scotiți ca bani pierduți. Englezul ori unde s'ar găsi, în Londra, în Africa, séu Asiea citește pretutindenea ca să se instruească, noi nu cetim de loc séu cetim ca să omorîm uritul“ Sau, voiū adăugi ieu, ca să adormim. In adevăr o mai grozavă neinteresare de a ceti, de a se instrui, de cit la noi, nu se află. Vedem oameni cari se dic că poartă numele de culți, dar la cari nu știm în ce le constă cultura, doar în a se îmbracă la modă, a mîncă bine, a se primbla și a nu munci de loc, așa că în toate tendințele unor asemenea oameni nu videm nici o deosebire de tendințele selbaticilor.

Autorul arată încă cît e de periculos a îngreuiă mîntea copiilor cu prea multe studii, căci prin aceasta s'a dat naștere la mulți idioți. Ieste știut că toate precocitățile mor fără întîrziere. Așa ieu singură am văzut un băiat care la vrîstă de șese ani cîntă la piano bucăți de muzică din cele mai alese de ale lui Șubert, etc. și care promitea a deveni un geniu înse muri de *inflamație de crieri* la vrîsta de vr'o șese ani și jumătate. Și cîți

alți copii, nu sînt victime ale caprițului părinților, cari cred că fac mare lucru silindu-se a face din copii oameni bătrâni. Copilului nu i se șede a vorbi ca un bătrîn, nici bătrînului ca un copil.

(Va urmă)

SOFIA NĂDEJDE.

MARIEI

Cînd spre vremile trecute, gîndu-mî jalnic se îndreaptă.
Și pe groapa 'n veci deschisă a fantasticei iubiri.
Se oprește ca să plîngă o vieată sbuciumată,
Tu-mî aparî din nou, tu, visul unei tainice năluciri.

Și atunci cu ochi-n lacrimi vai! privind cum e amorul,
Cum pribeag pe-a vieței mare adăpost nu pot afla.
Cum ca focurile nopței ce înșală călătorîul.
Idealu-mî fugе vesnic, fugе dinnaintea mea.

Mi-amintesc atunci Marie, tot ce-am scris cîntînd iubirea,
Tot ce'n flacăra junetei pentru dragoste-am jertfit.
Visuri albe, blînde visuri ce-mî ademeneau simțirea,
Ideal din ideale ce crezut'am c'am găsit.

Haine albe, lacrimi line, tot ce-î mai sublim în lume,
Gînduri mari toate ce'n mintea-mî ca o mare se frămînt,
Tot țî-am dat eu ție, totul, ideal cu gingaș nume,
Tot—ce înima mea jună poate dă pe-acest pămînt.

Vai! ieū nu știam nebunul, nu știam de loc, Marie,
Că îmbrac realitatea cu al viselor veștmînt.
Că din tot ce își zidise lumea mea de poezie,
Nu va rămănea nimică—decît . . . jale—gol și vînt!

Și azi totuși încă-mî place să-mî înșel a mea simțire,
Să te'mbrac încă odată cu veștmîntu-mî ideal,
Să pun vălul fantaziei pe-o vieată de măhnire,
Și să te privesc, Marie, prin al viselor cristal . . .

Const. Mille.

*Curs de igienă publică și privată de
Dr. Iuliano. Ediția a II-a.
(sfârșit.)*

Traiul unei clase dintr'un popor e așa de deosebit de al celorlalte în cît nu se pot da aceleași reguli pentru toate. Aceasta mai ales în privința igienică. Altul e traiul țeranului, altul traiul lucrătorului orășenesc sau al neguțitorului. Mai mult, traiul țeranului francez sau german n'are de cît puțină asemănare cu traiul țeranului nostru; căci și modul construcțiunii casei și hrana și băutura sînt deosebite. Să nu fi fost Dl. Iuliano *funcționariu*, ci om al științei și simplu cetățean, adecă să fi avut, scriind cursul, alt scop afară de înlesnirea serviciului seu, ar fi studiat toate aceste și s'ar fi gîndit serios asupra următoarelor trei lucruri

1. *Ce anume în viața țeranului român e incompatibil cu igiena elementară?*

2. *Din acele rele cari conduc la degenerarea oficial constatată a poporului, cari sînt rele legate de starea socială și culturală actuală și cari sînt rele, ce pot fi înlăturate?*

3. *Prin ce măsuri pot fi nimicite relele, ce pot fi înlăturate?*

Dacă Dl. Dr. Iuliano ar fi studiat conștiincios toate aceste întrebări și ar fi arătat rezultatele cercetărilor sale într'o formă populară, elevilor din școala normală, *mărginindu-se la lucrurile de cea mai mare însemnătate* și lăsînd la o parte tot ce nu privește pe țeranul român, sau îl privește foarte puțin, atunci am fi zis că D-sa a făcut un lucru original (și nu o prescurtare rea a lui Daubenton) și în numele elevilor lui și al țeranilor romîni i-am fi mulțămît pentru munca-î în adevăr foloșitoare. Atunci și numai atunci ar fi putut zice că a îndeplinit „*sarcina cea grea neavînd nici un far după care să se orienteze și ar fi putut aștepta roadel e*” oste

nelilor lui, la care în adevăr ar fi avut dreptul și pe cari acuma le așteaptă în deșert.

Toate acestea înse au lipsit Dl. Iuliano, i-a lipsit și știința și bună voința și talentul popularizatoriu.

Nu e greu a dovedi că Dl. Doctor nu e tocmai la nivelul științei contemporane. La pagina a 5-ea iel singur mărturisește aceasta zicînd că nu cunoaște de cît *medicina empirică*. Ne grăbim a-i face cunoscut că dacă medicina a fost o știință empirică pe timpurile lui Hypocrat, aceasta nu însemnă că e empirică și acuma; cel puțin de la fundațiunea școalei fiziologice știința medicinei se bazază nu pe empirism, ci pe legile fiziologiei și patologiei. Chiar terapia, tratamentul boalelor, partea cea mai puțin pozitivă a ieî nu mai e empirică, căci terapiștii de azi au părăsit de mult obiceiul de a trătă „*ex juvantibus et nocentibus*” și au găsit o bază mai sigură în legile farmacologiei experimentale.

Pe aceeași pagină autoriul ne dovedește și mai bine cît e de strein științei contemporane. Două pagini întregi consacră D-sa *temperamentelor* și cu toată seriozitatea copiează reflexiunile lui Daubenton asupra „*predominării sistemului nervos, sangvin, limfatic*”.

De ce ai uitat, D-le Doctor, alte sisteme: musculos, osos și chiar pe cel *biliós*, recunosct de alți adepți ai patologiei *humorale* din seculul al XVIII-lea?

Cu toată seriozitatea vorbește despre acea, că omul de temperament sîngeros „*e predispus la pierdere de sînge și la inflamații*” (O! D-zeule!), „*e plin de veselie și francheță, e indulgent, brav și adoptează lesne măsurile expeditivie!* . . .” La temperamentul nervos găsește că „*oamenii de acest temperament au capul mic din cauza desvoltării creerilor*” (cum așa?) și la cei limfatici constată (în strictă conformitate cu patologia humorală, care presupune organismul constînd din fluide) *predominarea fluidelor albe, precum: mucozitate, serozitate și limfă*” (de ce nu îi numește oare oameni mucoși?) etc.

Și cu astfelu de anachronisme se pierde vremea cea scumpă a elevilor școalei normale? .

Trebue prea multă vreme pentru a aminti toate îndepărtările autoriului de la tărîmul științific. Ne mărginim la cîte va exemple :

După Dl. Dr. Iuliano : „Atmosfera e compusă din „maî multe corpuri. Iea cuprinde în sine aerul atmosferic, lumina, căldura și electricitatea“—Ce voești să spuî prin aceste cuvinte colega? Dacă nu crezi că lumina, căldura și electricitatea ar fi corpuri asemenea aerului atmosferic de ce nu te exprimi ceva mai limpede, ca nu cumva să-și închipue elevul cine mai știe ce năzdrăvăniî.

Poate ai vrut să spuî, că Capitolul D-tale despre atmosferă va cuprinde paragrafe despre lumină, căldură, electricitate, etc.?

Pe pag. 13, vorbind despre stricarea aerului zice : „Cînd sînt adunate multe persoane într'un local închis aerul se viciază, partea lui necesară la respirațiune lipsind și *sîngele ne putînd fi oxigenat* se corupe și atunci se nasc tifosurile și alte boale molipsitoare.“

Dacă cauza adevărată a nașterei tifosului și altor boale molipsitoare din aerul viciat nu-ți e cunoscută, colega, de ce n'ai pus vina măcar pe sama acidului carbonic sar a altor gaze? Tot ar fi fost mai bine. A învinovăți lipsa de oxigen e prea ciudat, căci din lipsa de oxigen poate să se nască cahexiile cronice : tuberculoasa, scrofulosa, însfîrșit felurite forme de anemie și oligocitemie, dar niei de cum boale acute asemenea tifosului !

Nu mai vorbesc despre o mulțime de alte greșeli contra științei elementare cum e „*mirosul apei de mare*“, care, după D-sa, *provine din putrezirea plantelor și a animalelor*“, (Bun nas mai ai, colega!), despre aceea că cele maî importante legume, din punctul de vedere al puterii hrănitore sînt cele *feculente* și că „legumele silicoase se deosebesc de celelalte prin prezența zaha-

rului, că *oțetul produce tusa*“ și **carnea de rac friguri**, pe cînd pe pag 27 arată că, cauza frigurilor sînt *miasmele paludiene*, care după autoru,, pot fi împrăștiate cu **virul** (cum?), că pentru a face respirația artificială trebuie **să sufle omului în gură**, etc, etc..

Fiind că scopul D-lui Iuliano iese a pierde timpul elevilor cu cît mai puțină osteneală din partea D-sale, de aceea iel e cu totul îndiferent, dacă cele scrise în cartea D-sale sînt de vr'un îteres oare care pentru dînșii, ori nu. Interesîndu-se foarte puțin de alimente și de casă, nu zice despre casa și alimentele țeranului român nici un cuvînt. Din 14 pagini consacrate profesiunilor, între cari se ocupă mult de tot feliul de profesiuni, cari nici nu există în România, *profesiunei agricole* nu consacră de cît o singură pagină și cea unică pagină o umple cu niște povățuiri ironice precum : „a nu umblă „iearna cu pieptul desvălit, a mîncă carne de 2 ori pe „septămină, ~~Ba~~ se îmbracă iel și copiii călduros în timpul „iernei, a se spăla pe corp cu peteci ude, etc, etc.

Afară de acestea îi sfătuește să nu aibă la masă o întristare și să se ocupe cu convorbiri plăcute și variate.

Cheltuește o mulțime de vreme pentru niște nimicuri, pe cari fie-care copil le știe tot așa de bine, ca și profesorul (dacă nu mai bine) sau cari n'au nici un îteres pentru nimene. Așa spre exemplu, descrie că, „*oul e compus din albuș și din gălbănuș*“—arătînd cîte grame trage fie-care, că „animalele se deosebesc în domestice și selbatece“ că „laptele iese un ligid alb-opac cu un gust dulciu și miros particular“, explică cu de a măruntul ce e zer și ce e brînză, caș și smîntînă; că „Agrippa ministrul lui August Cesar a făcut 170 de „ferede publiche în Roma“, că cămașa se poartă pe piele, etc, etc, povățuește cum să se îngrijască de unghii, spune ce e scrima, etc, etc.

Într'un cuvînt: *ori ce găsești în igiena Dl. Iuliano, afară de ceea ce trebuia să fie* Cevă mai de samă de

cît aceste nimicuri, n'ai găsit, D-le Doctor, de spus elevilor.

Toate se lămuresc, dacă ne amintim, că te-ai ținut prea strict de „*farul*“ lui Daubenton și în loc de a face *un curs de igienă de Dr. Iuliano* ai făcut o *prescurtare a lui Daubenton*, care a scris, foarte de demult, cartea lui pentru Francezi și nu pentru Romîni.—Dar a prescurta e mai ușor, firește!

Sistemul întrebuițat pentru așezarea materiilor nu e întemeiat pe nici un principiu, limba e încărcată de cuvinte tehnice necunoscute chiar publicului mai învățat de cît elevii școlii normale. O idee cu alta, un subiect cu altul nu stau în nici o legătură, trecerea e năprasnică și neașteptată, căci între fie-care 2 propoziții ale lui Daubenton au fost multe altele, cari serveau de legătură și pe cari Dl. Iuliano le-a lepădat ca neesențiale. Toate acestea fac, că cartea nu poate fi învățată de cît mecanicește, pe de rost; căci altminterlea e cu neputință a ținea minte lucruri fără nici o legătură.

Așă se îngreue memoria elevilor și budgetul statului?!

Acuma mă întreb și întreb și pe cetitori: *Dr. Iuliano e profesor pentru elevi și pentru școală sau elevii și școala sînt destinați pentru Dr. Iuliano?* Și o asemenea carte a avut două ediții! Ce probă mai simțită ne trebuie pentru sărăcia literaturii noastre pedagogice?

Să nu gîndescă Dl. coleg Iuliano, că vreu să lovesc într'însul sau în funcțiunea D-sale prin critica mea. Vreu să lovesc *sistemul*, crezînd, că cine va scrie pe viitoriu cărți de igienă pentru școli va avea grijă să nu cadă în aceleași greșeli ca și Dl. Iuliano.

Dr. Ricard.

MOARTEA CERȘITORIULUI

după
BERANGER.

În șanțul plin de apă, hai! moarte vină, vină...
De-mi ieă vieața mie, bătrîn, olog, slăbit...
Vor zice trecătorii : cum stă bețivu'n tină.
Cu atît mai bine ; 'n lume muri-voiu nejelit...
Întorc unii privirea, desgustul îi cuprinde.
Mi-arunc, un ban în șanțul în care astă-zî mor ;
Grăbiți-vă, orgia făcliele-și-aprinde...
Și fără voi muri-vă bătrînul cerșitor... .

Oh da ! ieu mor aice sub greul bătrînetei...
Căci foamea nu ucide de cît pe'ncetișor
Speram, vai ! că spitalul, la marginea vieței
Pe-un pat călduț și moale mă va primi să mor ;
D'ar toate azi sînt pline cu frații mîei de jale
Atît de mult poporul de foame'i muritor! . . .
Ulița mi-a fost leagăn, a vieței mele cale,
Unde-s născut și sîrși-voiu, ieu bietul cerșitor ! . . .

În vremea tinereței rugat'am lucrătorii
Un meșteșug, vre-o artă să-mi dee de'nvățat
—Hai mergi, de aici te cară, destui sînt muncitorii.
Cerșește 'ntinde mîna la mic și la bogat. . . .
Avuți, voi care-odată îmi tot strigați „muncește“
Am ros destule oase, bogați astăzi cînd mör
De-a voastre paie trupu-mi cu drag își amintește
De-acea nu vă blăstăm, ieu bietul cerșitor! . . .

Puteam să fur căci lipsa la multe te îndeamnă. . .
Dar nu ; mai bine mîna să întind necontentit
Și totuși judecata cu-asprime mă condamnă
C'am pus mîna pe-o poamă ce-n cale am întilnit,
De cîte ori în lanțuri. . . nu m'aũ tîrît pe mine. . . .
Strivit, și mort de foame în închisoarea lor. . . .
Îmi ieu fără de milă, vai ! singurul mieu bine
De, soare îl lipsește pe bietul cerșitor. . . .

Și are cerșitoriul, o țară s'o iubească!
Ce-mi folosesc a voastre ogoare, al vostru vin!
Industria în floare saũ faima ostășasca

Și deputații voștri cu pîntecele plin ?
Cînd dușmanul întrase în zidurile voastre
Cînd se-ngrășă din vieța robitului popor. . . .
Nebun am plîns cu lacrimi înfrîngerile noastre
Cînd mîna-i hrănea bine pe bietul cerșitor ?

De ce ca pe-o insectă spre dauna menită
Nu m'ați strivit sub greul călcăiului obștesc,
Sau trebuia mai bine cu muncă ne-obosită
Se mă'nvățați, nimernicî, spre binele omenesc.
De vînt adăpostită, de-a ȧernelor ninsoare
Furnica nu se naște din slabul viermușor ?
V'ași fi iubit ca frate, pe cînd astăzi cînd moare
Vă blastămă ca dușman bătrînul cerșitor !

E. Giordano

Spectroscopul și aplicațiunile sale la astronomie.

Multe lucruri socotite de mult ca imposibile, s'au realizat în timpurile de față. Dar din toate sînt, unele cari mai ales ne pun în mirare ! Dacă în secolul trecut, ar fi exprimat cine-va părerea că se poate află compozițiunea fizică și chimică a Soarelui, sau a altor corpuri cerești (stele, comete, etc.), de sigur că ar fi fost socotit de nebun ! Chiar și acuma mulți *oameni de lume*, ba încă și unii *profesori-autori* (!) de științi, consideră asemenea idei, ca niște rezultate ale unei *fantazii prea bogate* !

Pentru oamenii de lume, nu este de mirat ca să nu creadă și tocmai scepticismul lor în asemenea ocazii, dovedește de multe ori o minte sănătoasă ; căci în adevăr cine crede ceva numai pentru că afirmă altul, fără să aibă în cap ideile fundamentale din cari rezultă realitatea lucrului crezut, nu dovedește că este superior celui ce nu crede, fiind-că nu vede nici o legătură cu ideile despre adevărul cărora este convins.

Despre *profesorii-autori*, va rămănea ca fie care să judece, după ce voiă arătă argumentele lucrurilor, de cari D-lor se îndoesc !.

Înainte de a intra în descrierea spectroscopului și a principiilor pe care se bazază, cred că nu va fi rău să arăt cum consideră și alții, cu mult mai competenți de cît mine, importanța chestiunii despre care mă încerc a da cîte-va idei. Iată ce zice *A. Casin* la sfîrșitul cărței sale intitulată : „*Spectroscopia*“ : „Spectroscopia astronomică este la începutul seu, în minile unor „observatori plini de talent și de zel, în puțini ani, iea a produs

„rezultate minunate. Neconținuta lor muncă pregătește deslegarea problemelor celor mai îndrăznețe, ce ieste în stare să-și pună omul, asupra constituției fizice și chimice a universului. Cred, că, fără exagerație, se poate zice că descoperirea *analizei spectrale* și a *Termodinamiceii*, au reînnoit cu totul știința, și că, prin influența lor asupra *Filosofiei naturale*, iele au în secolul al XIX-lea o însemnătate nu mai puțin mare de cât descoperirile lui Newton și ale lui Kepler în secolul al XVII-lea.“

Cînd A. Cazin zice acestea, nu ieste tot acela ca și cum ar zice un *oare cine* că putem încunjură Pămîntul în 24 de oare cu balonul, sau că *tifonii* sînt niște *pești* (!?!!) sau alte lucruri fără temei! A. Cazin a făcut multe experiențe spectroscopice și cunoaște pe acele făcute de alții, așa în cît aceste cite-va rînduri de la urma cărței sale, putem zice că, cercetate cuvînt după cuvînt, sînt de cea mai riguroasă ezactitate.

Incepînd prin a arăta în general rezultatele, mi-am pus oare cum ca o teoremă de demonstrat și cred că argumentele ce voi da, vor fi destul de puternice ca să convingă pe orî cine (din acei ce nu cunosc încă lucrurile despre care vorbesc).

Cum voi proceda înse în dezvoltarea acestei chestiuni? Voi urmă o cale riguroasă științifică, servindu-mă de termenî tehnici etc? Sau voi fi elementar de tot? Cred că ieste mai bine să aleg o cale mijlocie; căci scriînd absolut științific, nu voi fi înțeles tocmai de acei pentru carii mai ales scriu, iar pentru a scrie elementar de tot, mi-ar trebui prea mult spațiu.

Ieste știut că o rază de lumină albă (cum ne vine de la Soare), trecînd printr'o prizmă de sticlă sau de altă materie transparentă, se descompune în șapte raze colorate cu colorile pe cari orî cine le-a văzut în curcubeu: *roș*, *portocaliu*, *galbin*, *verde*, *albastru*, *sineliu* și *vioriu*. Dacă prizma va fi așezată cu baza în jos și dacă în calea razelor, în care s'a descompus lumina albă trecînd prin prizmă, se va afla un carton sau un părete, atunci se va forma pe iel o dungă colorată cu cele 7 colori: sus *roș*, jos *vioriu*, iar între roș și vioriu celealalte 5 colori în șirul cum sînt scrise mai sus. Aceasta dungă poartă numele de *spectru solar**.

Facîndu-se mai multe cercetări asupra spectrului solar, s'a descoperit că dincolo de roș, în partea neluminoasă, se află raze de căldură, iar dincolo de vioriu se află un alt soi de raze, cari

* Nu numai cînd trece prin prizmă se descompune lumina albă, ci și cînd trece prin picături de apă, ceea ce ne esplică formarea curcubeului și formarea colorilor, ce orî cine de sigur va fi observat că se produc, cînd imprecăm cu apă asupra unei raze de lumină,

De asemenea încă și în alte condițiuni se întimplă descompunerea.

nu sînt luminoase, înse pot produce în unile corpuri niște schimbări stabile, adecă niște fenomene chimice. Raze de căldură sînt și în partea luminoasă a spectrului și tăria lor crește cu cît ne depărtăm de vioriu apropiindu-ne de roș, ajungînd la cel mai înalt grad dincolo de roș, în partea neluminoasă. Raze cu acțiune chimică, de asemenea sînt și în partea luminoasă (în partea viorie), dar multe se află dincolo de vioriu în partea neluminoasă (1).

Spectrul solar care la prima vedere se pare neîntrerupt, observat mai cu luare aminte prin ajutoriul instrumentelor măritoare, se vede că ieste întrerupt, în o mulțime de locuri, prin niște dungî de a curmezișul de culoare neagră, arătînd, în acele locuri, lipsa de ori ce lumină. Unele din aceste dungî sînt destul de groase, așa în cît se pot observa ușor; altele din contra sînt foarte fine, așa în cît cu multă băgare de samă și cu instrumente foarte delicate, de abea se pot observa.

Lumina provenind din alte izvoare, descompusă prin prizmă, produce spectre, al căror feliu variază după natura și starea corpului luminos.

Înainte de a arătă cite feluri de spectre sînt și în ce condițiuni se produc, să vedem în scurt aparatul prin care se poate studia ori ce spectru.

Descrierea acestui instrument înse, voi face-o foarte în scurt și numai în mod general pentru a arăta posibilitatea de a studia diferitele spectre și modificările ce sufăr în diferite împrejurări. Aceasta o fac din cauză că nu mi-am propus descrierea spectroscopului, ci numai a aplicațiunilor sale la astronomie; de aceia amintesc numai ceia ce ieste absolut trebuitoriu pentru înțelegerea acestor aplicațiuni.

Să ne închipuim doue lentile așezate, în calea unor raze luminoase oare cari, așa feliu în cît trecînd prin iele, razele să iasă paralele; în calea acestor raze, să ne închipuim o prizmă sau o sistemă de prize, prin care trecînd razele luminoase, să se descompue; spectrul ast feliu format, trecînd printr'o lentilă convergentă, se formează o imagină a lui aproape de o altă lentilă convergentă; această lentilă din urmă, servind ca instrument măritoriu (lupă), vedem prin iea imagina spectrului mult mai mărită. Afară de aceste părți esențiale ale unui spectroscop, mai sînt o mulțime de dispozițiuni particulare, care permit complecta studiere a spectrelor, așa sînt: forma deschizătorei prin care trec razele luminoase înainte de a ajunge la lentilele din care iesu

---

(1). Aceasta nu nu însemnă că în spectru sînt trei feluri de raze, în partea luminoasă aceeași rază produce cite trele efectele.

paralele ; așezarea prizmelor ; un mic instrument prin care se proiectează asupra imaginii spectrului, imagina unei scări de diviziune, servind la măsurarea spectrului, a distanțelor dintre diferitele dungă etc.

Cu instrumente de felul acestuia descris aici foarte în scurt, studiindu-se spectrele produse de diferite feluri de lumină, s'a ajuns a se forma trei categorii de spectre :

1. *Spectre continue*, adică dunga luminoasă compusă din cele șapte colorii, nu iese nicăeri întreruptă, chiar când observăm spectrul cu instrumente cât se poate de măritoare.

2. *Spectre cu dungă negre*, adică dunga luminoasă nu iese continuă, ci întreruptă în unele locuri prin dungă negre, ceea ce dovedește lipsa de lumină prin acele locuri. Aceste spectre înse numai cu instrumente măritoare se pot cunoaște că nu sînt ca acele din categoria întâi, caci văzute cu ochii liberi, se par continue.

3. *Spectre formate din dungă luminoase și colorate*, despărțite prin întinse spațuri întunecate, așa în cât cea mai mare parte din spectru, iese neluminoasă.

Observându-se în ce condițiuni se produc diferitele spectre din categoriile de mai sus, s'a aflat că spectrele continue seproduc de lumina corpurilor solide sau lichide *incandescente* (adecă la o temperatură destulă de înaltă pentru ca să devie luminoase, fără înse a-și schimba starea); spectrele din a treia categorie, adică formate din dungă subțiri luminoase și colorate, despărțite prin spațuri întinse întunecate, sînt produse de lumina corpurilor gazoase; spectrele din a doua categorie sînt produse de lumina solară, de lumina ce ne vine de la stele și în alte împrejurări asupra cărora voi înse insistă în curînd.

De o cam dată să esaminăm ceea ce am zis în privința spectrelor din categoria întâi și asupra celor din a treia, dacă iese aplicabil absolut în toate cazurile. Unii observatori precum: *Bunsen Kirchhof*, etc. consideră ori ce spectru continuu, ca provenind numai de cât din lumina unui corp solid sau lichid incandescent. Alții precum: *Franckland, Lockyer, Faye* etc. susțin, bazîndu-se pe o experiență pe care voi înse aminti-o în scurt, că pentru gazurile în stare obișnuită, cum le găsim pe pămînt, se poate zice în mod absolut că produc spectre formate din câte-va dungă luminoase despărțite prin întinse spațuri întunecate, dar lucrul nu iese tot așa și pentru gazuri în alte împrejurări. Iată acuma și experiența pe care se bazază și pe urmă voi înse arăta și concluzia acestor învățați.

Un gaz oare care rarit, produce câte-va dungă (de ordinar puține) luminoase și colorate, foarte subțiri și cu mărginile bine

hotărîte; același gaz înse, îndesit din ce în ce, produce spectre cu dungă din ce în ce mai numeroase, mai late și cu mărginele nehotărîte, adică lumina scade gradat, așa în cît margina de despărțire între dunga luminoasă și spațiul întunecat alăturat, nu se poate fixa. Presupunînd că am merge cu îndesirea gazului foarte departe și că în același timp și temperatura ar crește necontenit, (pentru ca pe cît s'ar apropia gazul de licifiere și solidificare prin creșterea de apăsare, pe atît să fie îndepărtat prin creșterea temperaturii), am căpăta un gaz foarte des și foarte ferbinte și al cărui spectru, după cele zise mai sus, va avea dungile așa de numeroase și așa de late, în cît se vor ajunge una cu alta și vor forma un spectru continuu.

Din această experiență învățații, despre cari am vorbit, deduc că un spectru continuu poate fi produs nu numai de lumina unui corp solid sau lichid incandescent, ci și de aceea unui gaz foarte comprimat; așa în cît dacă o lumină îndepărtată, (despre natura corpului de care iese produsă, nu ne putem da samă prin vedere sau prin alte mijloace ce se pot efectua la distanțe mici), produce un spectru continuu, nu urmează numai de cît că corpul care a produs-o iese lichid sau solid. Deci trebuie să examinăm și din alte puncte de vedere și să vedem în ce împrejurări se află acel corp, dacă acele împrejurări, deduse din alte fenomene, permit sau nu ca un corp să fie solid sau lichid, dacă din contra alte fenomene nu cumva probează, că iese gazos și foarte des etc. și numai după ce chestiunea va fi examinată din toate punctele de vedere, să ne pronunțăm cu siguranță pentru cutare sau cutare stare.

Să venim acum la spectrul cu dungă subțiri negre, pînă la spații luminoase mai late; adică la spectre de felul celui produs de lumina solară, stelară etc.

(Va urma).

G. Nădejde

O RUGĂMINTE.

Epigramă.

E drept, necontestabil, clădirile streveche
Aū mare trebuință de var și tencuială;
Vă mulțămim din suflet dar, Domnule Ureche;
De grija părintească și ministerială

Frumoasa, Cetățuia, Galata și Bărboiul
Bărnoschi și Socola sînt toate zidiri sfinte,
Și merită să fie scăpate din gunoiul
Ce lea'nvălit de veacuri, . . . dar am o rugăminte:

Avem o monastire pe care ați uitat-o
Dă și ȳea în Moldovă nu și-a găsit păreche.
E Golia și dacă din ochi poate ați scăpat-o;
Să vă gîndiți la dînsa, rog Domnule Ureche.

V'ași tălmăci acuma această rugăminte,
Mă tem să nu m'auză; voiți spune-o la ureche:
Veni-va poate timpul cînd toți cei fără minte
In Golia vor merge, sper, Domnule Ureche.

Iași 1881. Aug. 22.

Al. C. Cuza.
BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE-MI SPUI. . . .

De-mă spui cine-a dat viața întăiului atom,
De-mă spui de unde vine pe lume'ntăiul om,
De-mi spui unde să află ființa prea putinte
Ce lumea a creat'o zicînd două cuvinte,
De-mi spui de ce e lumea și care-i ținta sa,
De-ce se mișcă totul și'n veci se va mișcă.
De-mă spui aceste toate, atunci m'apuc și ȳeu
Să-ți spun cam unde este și cum e D-zeu.

1881 Aug. în 23

Luciliu.

MONSTRUOSITAȚI LITERARE ȘI ȘTIINȚIFICE

Balasanade.

În anul din anii trecuți astronomul de la Curierul intereselor generale se ocupă de aniversarea a suta a desoperirii iuțelei luminei. Ieste cunoscut, ca Roemer a aflat această iuțală de pe întunecimele lunilor lui Joia. Dl. astronom de la Curieriu a priceput înse altfeliu, după D-sa Joia trebuia să treacă între lună și pământ și se întunece luna noastră. D-sa credea că asemenea lucru s'a întâmplat acum 100 de ani și că de pe observarea acestui fenomen s'a aflat iuțala luminei!! Câtă ignoranță presupune o asemenea ciudată închipuire e greu de explicat. Nu uitați că de reu de bine acel ce scrisese despre trecerea lui Joia studiasse cite-va clase liceale. Prin urmare acesta dovedește, că sistemele noastre de instrucțiune sînt așa de ticăloase în cit cine-va după ani de frecventare a cursurilor liceale, tot rămîne fără nici o idee despre lume și despre chipul cum o explică acuma știința.—Nu e cu putință să mai fie o țară așa de incultă ca a noastră în Europa, mii de monstruoziități de felul acesteie se spun de pe catedre, se scriu în ziare și în cărți și nimene nu le lovește, nu le supune la desprețul public, pentru ca să-și ia o dată de samă acei ce scriu și să nu-și bată joc de public.—Dacă în științele mai ușoare ca cele naturale sau fizice, ignoranța e așa de mare, apoi vă puteți închipui ce monstruoziități vor fi făcînd în științele sociale și politice, mult mai grele și mai complicate.

Un curs de facultate model.

Ni se comunică de cătră un student din Iași—currul de facultate al D-lui *St. G. Virgolicî* din preună cu Istoria literaturii Spaniole de Eug. Baret—operă scrisă în limba franceză.

Cetindu-le pe amîndouă am ajuns la deplina convingere că cursul Dl. *Virgolicî* nu e decît un plagiat după—Baret.

Ca totdeauna ne credem iarăși datori a proba cele zise prin punerea față în față a ambelor texturi.

Afît cursul—compus din note scrise în clas precum și opera Dl. Baret le păstrăm la redacție—ori și cine vra să se convingă *de viso* n'are decît să treacă spre a le examină.

HISTOIRE

de la Littérature Espagnole

depuis ses origines les plus reculées jusqu'à nos jours.

par *Eugène Baret*

Paris. Tandou et Cie Editeures

1863.—p. I. C. I.

Ce n'est pas une tâche facile que de réduire aux proportions d'un tableau l'Histoire de la littérature Espagnole, vaste repertoire d'écrits, collection immense, confuse, complexe, de vers et de prose, qui ne saurait prétendre à occuper le premier rang parmi les productions du genie européen—ect ect.

p. 2 C. I.

Par un effet de la destinée particulière au peuple espagnol, sa littérature forme un tout achevé—ect.

p. 2—3.

Le peuple espagnol n'est pas formé, comme le peuple français, d'une grande race prédominante, qui a éliminé ou absorbé peu à peu toutes les autres ect.

p. 3.

Dans l'opinion de M. W. de Humboldt les Ibères auraient été la race primitive de l'Europe, l'élément autochtone—ect.

p. 55. C. IV.

Le quatorzième siècle en Espagne est un âge de discordes et de sang il vit le révolte impie de Don Sauche contre son père. ect

Un roi semble enseigner a ses sujets l'impudente violation de toutes les lois divines et humaines, et donner sur le trône le spectacle de l'assassinat, de l'adultère, de la trahison, d'amours violentes.

On peut comparer cette âge déplorable à la periode de centans durant la quelle la France eut à soutenir la guerre contre les Anglais. Pour les mêmes causes, dans les deux pays, le développement de la civilisation, éprouva les mêmes retards. ect.

„Istoria literaturii Spaniole“

Curs profesat la Facultatea de litere
Universitatea din Iași—anii
1878—79 și 1879—1880 de
St G Virgolicu.

licențiat în litere, vechiu elev al
scolii normale din Paris.
Note estrase de la curs. **Lecția I.**

Este foarte greu de-a reduce la porțiunile unui tablou Istoria Literaturii Spaniole, culegere confuză și vastă de versuri și de proză care nu pretinde a ocupa un loc principal în literaturile europene—etc . . . .

Soarta a favorizat pe Spaniolii, literatura lor formează un tot isprăvit. etc.

El (poporul spaniol) nu s'a format după cum s'a format cel francez din o singură rasă care le-a contopit pe cele alte—etc.

Un mare învățat German Dl. de Humboldt susține că Iberii sînt națiunea băstinașă a Ispaniei. etc.

Lecția XIV.

Secolul al XIV este în Ispania un secol de revolte și neînțelegeri ast fel rescularea lui Don Sancio contra tatului său. etc.

Un rege pare că învață pe supușii sei nerușinata violare a tuturor legilor umane și divine dînd priveleștea asasinatului, a trădării.

Se poate compară această epocă a Ist. spaniole cu acea a Franței pe timpul reshoiului de 100 ani, din aceeași cauze aceeași stare pe loc a culturai și a civilizației se observă în ambele țeri etc.

p. 63. C. VII.

Les Espagnols ont surnommé l'archiprêtre de Hita le *Pétrone* de l'Espagne.

En supposant que Jean Ruiz puisse être comparé à quelqu'un ce n'est pas avec Pétrone, c'est avec Rabelais qu'il pourrait offrir quelques traits de ressemblance. Tous deux sont emprisonnés pour licence de moeurs: tous deux supérieurs à leurs temps, ils sont obligés de cacher etc...

Le fond repose sur une histoire vraie, et cette histoire, assez peu édifiante, paraît avoir été celle de l'archiprêtre.

Ce récit des aventures d'un religieux espagnol de XIV siècle sert de cadre à une foule de compositions de mérites et de caractères divers: apologues charmants, contes badins, pastourelles, hymnes religieux, chapitres d'épopées burlesques etc.

Spaniolii l-au numit Petroniu al spaniolilor.

Si nimene nu se compară mai bine cu el decât Rabelais, ei ambii sînt închiși pentru depravarea lor, ambii sunt superiori timpului lor.—etc..

Fondul cărței sale este întemeiat pe o istorie adevărată care pare a fi chiar istoria autorului.

Este istorisirea întîmplărilor unui călugăr catolic din sec. al XIV, și în aceea se găsesc diferite lucruri cu merite și caractere deosebite; așa fabule, pastorele, povești, bucăți de epoei burlesce și hymnuri religioase, etc.

Am putea cită mai de la mijloc, de la sfîrșit; dar ar fi prea mult pentru cetitorul obosit deja de atîtea citații. De la început până la sfîrșit cursul Dl. Virgolici nu este de cît un plagiat sărac al stilului și scrierei lui Eug. Baret.

O singură deosebire: *Despre Lope de Vega și Calderon de la Barca*; cursul e luat din studiul făcut de D-sa în *Conv. Liter.* (Anul II).

Lipsa unui curs stenografiat ne oprește de a da în totul traducerea lui Baret.

Acum să vedem ce este un curs universitar

Cînd studentul trece pe bancele facultăței iel deja trebuie considerat că posedînd toate cunoștințele elementare și ceea ce-î trebuie lui e o ochire mai în general asupra lucrurilor precum și aprofundarea acelor asupra căror nu s'a apăsât în Lyceu.

Oare cursul Dl. Virgolici împlinește asemenea condițiuni, căci dacă profesorul *nu cugetă* la ceea ce a cetit, cum va cugetă elevul—prin urmare nu se face nici un progres mai simțit de cît în Lyceu sau în școalele primare?—Studentii nu devin decît niște mașini intelectuale precum e și profesorul lor.

Și cînd ne uităm în țerile străine rămînem uimiți de deosebirea ce există în Universitățile de acolo și nenorocitele noastre *focare intelectuale*.

Plagiat în toate părțile de la Universitate—până la profesorul sătesc: iată frumoasa privilejite ce ne înfătoșează instrucția noastră **națională!!**

Propunem corpurilor legiuitoare precum și *neobositului* Dl. Ureche—ministrul Instrucțiunii, înlocuirea catedrelor de soiul celor de mai sus priu *fonografe* (!). Îndată ce *fonograful* se va perfecționa, ar fi de interes general, ca să se comisioneze vr'o două duzini—cărora făcându-le *cunoscută* materia cursurilor înlocuite, s'ar face o economie considerabilă în budgetul țerei, aducându-se tot același serviciu tinerimei!

La lucru Edison!... Mușterii veți găsi în de ajuns.

Verax.

BIBLIOGRAFIE

Construcții de baterii de Locot. Alex. Zăhareanu 1881, Iași
O broș. de 35 pag. și o planșă.

Discurs ținut la 29 Iulie cu ocaziunea împărțirii premiilor la școlile publice de băieți din Braila de Al. Popescu. Braila 1881.
O broș. de 26 pag.

Respuns D-lui Hogaș de B. Ionescu. Iași 1881. 20 pag.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* *

ÎNȘTIINȚARE.

Toți D-nii autori sau editori sunt rugați să ne trimeată cite un exemplar din scrierile D-lor spre a le face cunoscută aparițiunea și da samă de conținut.

Red.

* *

CORESPONDENȚĂ.

D-lui S. . . stud. Loco. Nenoro-cita Lucreția ! cu ce ți-ă greșit ?
D-lui R. B. G. Loco. Corectată, în curînd,
